

بررسی کاربرد افعال در ساختار قصاید مدحی رشید الدین وطواط براساس زبانشناسی نقشگرای هلیدی

واژگان کلیدی

* زبان شناسی
نقشگرا

* بافت موقعیتی

* فرآیندهای فعلی

* قصاید مدحی

* رشید وطواط

فاطمه زمانی * f.zamani@kub.ac.ir

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کوثر بجنورد، ایران (نویسنده مسئول)

مجید رحمتی

دانش آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سمنان، ایران

چکیده:

رشید وطواط یکی از شاعران بزرگ مدیحه‌سرای سده ششم هجری است که بیش از ۲۰۰ قصیده مدحی سروده است. به صورت کلی، قصاید مدحی معمولاً در دو بافت موقعیتی تغزل و تنه‌ی اصلی (مدح) سازمان‌دهی شده‌اند. بافت موقعیتی تغزل بیشتر در بردارنده‌ی توصیف معشوق، وصف زیبایی‌های طبیعت و مجالس بزم است و بافت موقعیتی تنه اصلی به مدح ممدوح می‌پردازد و با اغراق او را به صورت یک قهرمان حماسی و موجودی مافوق طبیعی توصیف می‌کند. این پژوهش، با تکیه بر این فرضیه که تغییر در بافت موقعیتی متن بر بسامد و نوع کاربرد فرایندهای فعلی تأثیرگذار است، بر اساس رویکرد زبان‌شناسی نقشگرای هلیدی ابتدا بسامد فرایندهای فعلی (مادی، رابطه‌ای، وجودی، کلامی، ذهنی و رفتاری) قصاید کامل رشید در بافت تغزلی و مدحی مورد بررسی قرار گرفته و سپس با استفاده از نتایج بدست آمده، به مقایسه کاربرد هر یک از فرایندهای فعلی در دو بافت موقعیتی تغزل و تنه اصلی پرداخته شده است. نتیجه پژوهش حاضر حاکی از آن است که گستره‌ی تجارب شخصی، روابط اجتماعی، عقاید و اندیشه‌های دینی و فلسفی رشید به میزان قابل توجهی بر کاربرد انواع فعل در بافتهای موقعیتی اشعار وی تأثیر گذاشته است. رشید از فرآیند رابطه‌ای و مادی بیش از فرایندهای دیگر در هر دو بافت موقعیتی قصاید کامل استفاده کرده است. لیکن در بخش غزل افعال جنبه توصیفی دارند، ولی در بخش مدح بر جنبه قیزیکی و قدرت ممدوحان دلالت دارند.